

BY, MARSK OG GÆST

27

By, marsk og geest 27

Kulturhistorisk tidsskrift
for Sydvestjylland

Forlaget Liljebjerget 2015

Indhold

Martin Egelund Poulsen og Scott Robert Dollar

**Bronzealderbønder i det sydjyske indland
– treskibede langhuse fra ældre
bronzealder på Kongehøj II s. 05**

**Bronze Age farmers from inland southern Jutland.
Early Bronze Age three ailed long houses from
the settlement of Kongehøj II s. 18**

Martin Egelund Poulsen og Lars Grundvad

**Vestervang ved Vejen
– væggrøftshuse fra overgangen mellem yngre
stenalder og ældre bronzealder s. 20**

**Vestervang in Vejen
– Wall trench houses dated to the transition from
the Late Stone Age to the Early Bronze Age. s. 36**

Bente Grundvad

**Sydvestjyske bådgrave fra jernalder og vikingetid
– religiøs betydning og teknologisk udvikling. s. 37**

**Small Iron Age and Viking Age boat graves from
southwestern Jutland – Religious symbolism
and technological development s. 58**

Torben Sode & Bernard Gratuze

**Franske forbindelser
– sømglattere fra vikingetidens Ribe s. 59**

**French connections
– Linen smoothers from Viking Age Ribe s. 70**

Søren Brøgger

**Sønderskov
– glimt af en renæssanceherregårds bygningshistorie s. 71**
**Sønderskov – glimpses of a Renaissance
manor house and it's building history s. 82**

Camilla Post

**Kinch og Grændsebladet
– Kinchs kulturelle kolonisering s. 83**

**Kinch and „Grændsebladet“
– Kinch's cultural colonization s. 97**

By, marsk og geest er fagfællebedømt i henhold til Forsknings- og
Innovationsstyrelsens retningslinier.

Redaktion: Mette Højmark Søvsø, Søren Mulvad, Bo Ejstrud, Gudrun Gormsen,
Flemming Just, Niels Algren Møller, Morten Søvsø, Sine Kristensen.

Layout: Kirk & Holm

Tryk: Rosendahls

Copyright: 2015 Forlaget Liljebjerget

Liljebjerget er Sydvestjyske Museers forlag. Det blev oprettet i 1997 til minde om
og med testamentariske midler fra Ellen og Christian Almhede.

Forlagets navn rækker tilbage til Anders Sørensen Vedel. Han udgav i årene
1591–92 otte bøger, der var „Prentet paa Liliebierget udi Ribe“. Om disse
bogudgivelser og trykkeriet se By, marsk og geest 10, 1998.

ISBN 978-87-89827-47-3

ISSN 0905-5649

Redaktionen har så vidt muligt forsøgt at respektere ophavsrettighederne
til bogens illustrationer. Føler nogen deres ophavsrettigheder krænket og gør
berettigede krav gældende, vil de naturligvis blive honoreret.

Kinch og Grændsebladet

– Kinchs kulturelle kolonisering

Af Camilla Post

Denne artikel tager sit udgangspunkt i en del af J.F. Kinchs liv, der kun henvises flygtigt til i biografierne om ham. I 1868 påtog Kinch sig redaktørposten på Grændsebladet, en avis Paul Geleff havde stiftet i begyndelsen af året og som Geleff kun redigerede og udgav i en januar måned. Bladet i Kinchs redaktion blev kun udgivet i lidt over tre måneder, og spørgsmålet om, hvorfor Kinch i en alder af 51 år involverede sig i bladudgivelse, belyser sandsynligvis Kinchs personlige og politiske ambitioner på denne tid. Grændsebladet var for Kinch ikke kun et lokalt talerør for nationalliberale ideer om nationalt fællesskab og identitet ved hjælp af et tysk fjendebillede og skandinavisk samling. Bladet kan være et eksempel på Kinchs ambitioner om kulturel kolonisering og homogenisering i en tid præget af en kraftig national opdrift.

Indledning

Jakob Frederik Kinch blev født 23. maj 1817 i Vordingborg. Han opvoksende og uddannedes på Sjælland og kom i 1847 til Ribe, hvor han blev adjunkt og året efter fastansat lærer ved Ribe Katedralskole med hovedfag i latin. 1858 blev han overlærer og underviste som sådan indtil foråret 1888, hvor han pga. svagelighed blev fritaget for lærerarbejdet, kun nogle måneder før han døde i en alder af 71 år. Ifølge stiftsprovst Koch havde de foregående måneders sygdom svækket Kinchs hukommelse så stærkt, at han ikke længere kunne huske navnene på sine børn.

Jakob Frederik Kinch blev begravet fra Ribe domkirke den 21. september 1888.

Kinchs eftermæle ved begravelsen formede sig som fortællingen om den sanddruelige og samvittighedsfulde gransker af Ribes og Danmarks historie, men fremhævet blev også Kinch som en dedikeret lærer og familiefader. Kinchs efterfølger i det jydsk historisk-topografiske Selskab, Vilhelm Bang, mente, at Kinchs virke skulle forstås som udtryk for kærlighed til det jordiske fædreland, der (ifølge Bang) også banede vejen for kærlighed til det himmelske fædreland (Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 2. Række II. Bind 1890, s. 3, 14).

At tage Kinchs historieforskning som udtryk for fædrelandskærlighed lægger et måske udforsket nationalt perspektiv på Kinchs virke og motiver i anden halvdel af 1800-tallets Ribe. Det er sikkert ganske få som

i dag ved, at Kinch udgav et blad ved navn Grændsebladet henover sommeren 1868 fra 1. juli til 7. oktober. Kinchs engagement i Grændsebladet trækker tråde til andre dele af hans virksomhed og kan i en større sammenhæng ses som udtryk for det, historikeren Uffe Østergaard kalder „den kulturelle kolonisering af Jylland“. Udtrykket henviser til den nationale kulturelle opdrift, som fik fart og kraft efter krigen i 1864, som af mange danskere opfattedes som en national katastrofe, men som samtidigt foranledigede en national samling og kulturel homogenisering af Danmark (Østergaard 1994). Grændsebladet bliver dermed et vigtigt udgangspunkt for og vidnesbyrd om et stykke af en lokal og national historie om den kulturelle kolonisering efter 1864 set fra Ribe og Kinchs virke.

Grændsebladet og Paul Geleffs bladarbejde i Ribe

Kinchs Grændsebladet var arvtager til Paul Geleffs avis af samme navn, der kun udkom i januar 1868, hvorefter Geleff flyttede fra Ribe. Geleffs Grændsebladet var en fortsættelse af avisen Heimdal, den avis som han havde udgivet gennem hele 1867 med base i Ribe. Grændsebladet blev navnet på Geleffs „nye“ avis, som kom til at ligne Heimdal både med hensyn til layout og indhold. Grunden til navneskiftet er der uden endelig klarhed blevet spekuleret i, og antageligt kan bedragerisigtelsen mod Geleff (rejst af Nordisk Samfund) tolkes i den retning, at Heimdal på en eller anden måde økonomisk var forbundet til Nordisk Samfund og kredsen i Ribe. En anden mulighed, som ikke udelukker den første, er, at Geleff ønskede at forenkle sin udgivelse til kun at omfatte et blad, der også kunne udgives i Slesvig, fordi Heimdal i midten af 1867 var blevet forbudt

i Slesvig (Bertolt 1938, s. 59)t. Både Heimdal og Grændsebladet karakteriseres som partipolitisk uafhængige, dansknationale og skandinavistiske (Søllinge & Thomsen 93-2, 93-3). Aviserne blev udgivet, redigeret og trykt af Paul Geleff, der husede sit trykkeri lige udenfor Nørreport, hvor bladets kontor lå i Nørreportsgade (Heimdal 16. januar 1867) (fig. 1).

Geleff var sønderjyde, født i Bredebro, opvokset hos en bror i Angel, og virkede som lærer mellem ca. 1860 og 1865, hvorefter han i få år var skribent og redaktionssekretær ved Fyens Avis (Bertolt 1938, s. 59; Søllinge & Thomsen 39-6). Med udgivelsen af Heimdal og Grændsebladet flød hans stærke engagement i det nordslesvigske spørgsmål ganske umærkeligt sammen med datidens pro-skandinavistiske synspunkter, en meningskombination der mindede stærkt om samtidige nationalliberale holdninger (Rerup 1989, s. 168-169). Geleffs dansknationale og nordslesvigske engagement løb som en rød tråd gennem hans bladarbejde i anden halvdel af 1860'erne og fik ikke kun udtryk i artikler, men manifesterede sig i Geleffs tid i Ribe som en levende interesse for samtidens foreningsliv. Geleffs driv- og initiativkraft skal sikkert findes i den kraftfulde nationale opdrift, som kendetegnede årene mellem 1864 og 1870 (Hvidt 2004, s. 160-166).

Geleff udgav Grændsebladet fra 2. til 29. januar 1868, hvorefter avisen gik ind, og Geleff forlod Ribe, måske i kølvandet på en bedragerisigtelse rejst af Nordisk Samfund i forbindelse med kludder i regnskabet i Ribekredsen af foreningen. Ifølge Bertolt rejste Geleff til København for at „afsone sin Bøde“, og i foråret 1868 var han huslærer hos en møller ved Roskilde (Bertolt 1938, s. 60). Hvad der blev af selve Geleffs trykkeri er

Fig. 1.

I samme område hvor trykkeriet lå, i Tømmergangen, findes i dag opsat en mindeplade til ære for Paul Geleff, der nok mest er kendt for sit socialistiske agitationsarbejde i første halvdel af 1870'erne og for andelen i dannelsen af det danske Socialdemokrati. Det var gennem sit bladarbejde og boghandleren Brix, at Geleff i det første halvår af 1871 kom i kontakt med Louis Pio (<http://www.arbejdermuseet.dk>). Foto: Erik Post.

In Tømmergangen in Ribe there is a commemorative plaque honouring Paul Geleff. He is best known for his socialist agitation work during the first half of the 1870's and for his role in the foundation of the Danish Socialdemocratic party. It was through his publications and the bookseller Brix, that Geleff came into contact with Louis Pio during the first half of 1871.

uvist, men måske afhændede eller solgte han trykkeriet ved sin afrejse fra Ribe i sen vinteren/foråret 1868, og det kunne være dette trykkeri Kinch og Damgaard erhvervede i marts 1868 (Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 2. Række II. Bind 1890, s. 6).

Geleff fortsatte efter tiden i Ribe sit bladarbejde med mere eller mindre held. I efteråret 1868 forsøgte han at sætte et dagblad i gang ved navn „Jylland“, som efter omtalen at dømme skulle have haft nogenlunde samme indhold som Heimdal og Grændsebladet (Notits i Ribe Stiftstidende 7. oktober 1868; Ugeblade til Menigmand nr. 94-95 s. 4-5; Bertolt 1938, s. 60) (fig. 2). Det virker ikke til, at Geleff selv stod for trykingen „Jylland“, da Bertolt omtaler, at det var trykt på kredit og lånt papir (Bertolt 1938, s. 60). Herefter etablerede Geleff sig i København som redaktør af en avis med samme navn som det i Ribe udgivne, Heimdal, som udkom første gang 26. februar 1869, og som han redigerede indtil maj samme år, hvorefter avisen fortsatte med Lucianus Kofod som redaktør og blev det officielle talerør for Nordisk Samfunds antityskhed og skandinavisme (Forhandlingsprotokollen i Nordisk Samfunds arkiv, Rigsarkivet).

Grændsebladets profil

Grændsebladets dansknationale og skandinavistiske politiske profil forblev stort set uændret fra Geleffs til Kinchs redaktion (Søllinge & Thomsen, 93-2, 93-3). Grændsebladet var officielt partipolitisk uafhængigt, men var åndeligt og indholdsmæssigt knyttet til nationalliberale holdninger og Nordisk Samfunds eget blad „Ugeblade til Menigmand“. Om både Heimdal og Grændsebladet var økonomisk støttet af Nordisk Samfund er usikkert. Der synes at have været i hvert fald en eller anden form for samarbejde eller konsensus, da der findes annoncer i Heimdal fra december 1867 om betaling af aviscontingent rettet til Ribekredsens medlemmer af Nordisk Samfund (fig. 3).

Hvorvidt der var et økonomisk bånd mellem Nordisk Samfund og Grændsebladet eller ej,

Nyt Dagblad. Den forhenbærende Udgiver af Bladet „Heimdal“ Poul Geleff har den 23de Oktbr. udsendt Prøve-Nr. af et i Aarhus grundlagt Dagblad „Jylland“, som fra 1ste Novbr. d. N. skal udkomme 7 Gange om Ugen i Størrelse som „Folkets Avis“, men langt bedre udfyret. Det indeholder, foruden Meddelelser fra adskillige jydste og fynste Byer samt Kjøbenhavn, et kraftigt Indlæg for Skyttesagen („Et Par Hæmsto“), en almenfattelig Oplysning om Kemiens Væsen og Gavnlighed, en vakkert lille Fortælling („Schlepperegl“), en Tilskyndelse til at frede om Oldsager, Landbotidende, blandede Meddelelser, Rundgjørelser, m. M. Som Nørrejylland's største og, som det efter Prøvenummeret forekommer os, friskeste Blad, med klar fædrelandst Form vil det uden al Tvivl finde baade Læsere og Holdere ej alene trindt om i det Landstrib, hvis Navn det bærer, men over en langt større Del af den nordiske Læseverden — for hvilken vi herved med Glæde „fremmelde“ det.

Fig. 3.

Anmodning om betaling af kontingent til Nordisk Samfund i Heimdal den 23. december 1867. Det er uvist hvornår den ripensiske afdeling af Nordisk Samfund i København blev nedlagt, der er tilsyneladende ikke overleveret arkivalier fra dens virksomhed. Nordisk Samfund førte efter 1870 en hensygnende tilværelse. Efter maj 1875 findes ingen optegnelser i foreningens forhandlingsprotokol, og foreningen må være nedlagt kort derefter. Sandsynligvis var Nordisk Samfunds afdeling i Ribe allerede på dette tidspunkt nedlagt (Nordisk Samfunds forhandlingsprotokol, Rigsarkivet).

Nordisk Samfund.
De Medlemmer, der endnu ikke har betalt Bladet for indeværende Fjerdingaar eller for Januar Fjerdingaar 1868, anmodes om saarest mulig at indsende Beløbet til
Poul Geleff.

Fig. 3.

A request for the membership fee to the Nordisk Samfund association, addressed Heimdal the 23rd of December 1867. It is not known, when the Ribe branch of the association Nordisk Samfund was dissolved, as there are no surviving archival material relating to their activities here. The associations main branch in Copenhagen was on the whole in sharp decline after 1870. There are no records in the associations minute book after May 1875 and the association must have been dissolved shortly afterwards. The local Ribe branch was more than likely already discontinued by this point.

Fig. 2.

Omtale af Geleffs blad 'Jylland' i Nordisk Samfunds 'Ugeblad til Menigmand'. Nordisk Samfund blev dannet som en skandinavistisk forening i 1865. 'Ugeblade til Menigmand' blev redigeret af foreningens stifter Dr. Rosenberg i årene 1867-69 og blev afløst af Heimdal, som Geleff havde begyndt at (gen)udgive i 1869 nu med base i København. Foreningens formål var med alle lovlige midler at virke til størst mulig samling af virksomhed mellem de nordiske folk og til forbindelse af de tre riger. Dog med bibeholdelse af hvert riges indre uafhængighed (Nordisk Samfunds forhandlingsprotokol, Rigsarkivet).

References to Geleffs publication "Jylland" in Nordisk Samfunds weekly newsletter 'Ugeblad til menigmand'. The Nordisk Samfund association was founded as a Scandinavian association in 1865. The 'Ugeblad til Menigmand' was edited by the founder of the association Dr. Rosenberg 1867-69 and was followed by Heimdal, whom Geleff had begun to re-release in 1869 now with base in Copenhagen. The aim of the association was by all lawful means to support and promote activity between the Nordic peoples and connections between the three kingdoms, whilst upholding each kingdom's independence and sovereignty.

så er det imidlertid tydeligt, at Grændsebladet åndeligt og indholdsmæssigt lagde sig tæt op ad Nordisk Samfunds egen ugentlige udgivelse „Ugeblade til Menigmand“. hvor der kredsedes om det nordiske (herunder skolemøder, kongelige forlovelser osv.), skyttesagen, højskolebevægelsen, nationale fester, det nordslesvigske spørgsmål og ikke mindst det lokale stof, hvor det nationale og lokale blev kædet sammen især gennem interessen for det lokale foreningsliv, og hvor det opfattedes som vigtigt for det dansknationale og nordiske. Desuden trykte Grændsebladet adskillige digte og tekster, som var taget fra netop Nordisk Samfunds „Ugeblade til Menigmand“.

Det er en vurderingssag om Grændsebladet var en såkaldt bogtrykkeravis, der klippede det meste af sit stof fra andre aviser. Selvom der ganske vist findes mange klip fra de større københavneraviser, så er der også en ganske betydelig andel af indholdet, som redaktørerne selv gjorde klar til avisen, fx referater fra lokale møder (Skolemøder, nordiske møder) og fester (fx fra dyrskuet og skyttefester), hvilket gav avisen sit lokale præg. Hvor Ribe Stiftstidende var en konservativ avis, kan Grændsebladet nærmere karakteriseres som nationalliberal efter indholdet at dømme, og man kan måske endda gå så langt som til at hævde, at udgivelsen af Grændsebladet i 4-5 måneder fik Ribes bladudgivelser til at ligne den københavnske med opdelingen mellem en konservativ og en nationalliberal opinion (Rerup 1989, s.137).

Grændsebladet i Kinchs redaktion og Damgaards tryk

Kinch og Damgaard må have haft et godt kendskab til både Grændsebladet og Heimdal fra Geleffs tid som redaktør, for de

fortsatte avisen med samme format, layout, indhold og emner. Geleffs Grændsebladet udkom fire gange om ugen (mandag, onsdag, torsdag og lørdag), mens Kinch udgav Grændsebladet hele seks gange om ugen (mandag til lørdag), hvor dog tirsdag og torsdag var halve numre, dvs. to-sidet i stedet for fire-sidet. I forhold til Geleff trådte Kinch ikke ligeså tydeligt eller agitatorisk frem med personlige holdninger til det skandinaviske og dansknationale i avisens spalter. Det kan der have været flere grunde hertil, først og fremmest havde det nordslesvigske spørgsmål fået en anden aktualitet i løbet af foråret 1868 i forhold til 1867, men det kan også have spillet en rolle, at Kinchs engagement i 'sagen' synes knapt så personligt forankret som Geleffs (Heimdal 26. august 1867, forside og s. 2; 23. oktober og november 1867, s. 3 og s. 4; Heimdal 30. november 1867, s. 4) - omend Kinch sikkert igennem sin afdøde kone Berthine (død 1863) havde personlige forbindelser og bånd til Nordslesvig. Selvom Kinch fyldte avisen med de samme rubrikker og emner som Geleff, havde Kinch ikke de samme kontakter og kontaktnet, hvilket bl.a. træder frem i forskellen på de refererede aviser, avisclip og kilder.

Grændsebladet blev skabt i et samarbejde mellem Kinch og Anthon Damgaard (1838-85). Kinch stod hovedsageligt for redaktionen af avisen med kontor i sin egen residens i Grønnegade med træffetid, „fra Kl. 12 til 2, og om Eftermiddagen fra Kl. 4 til 5“ (fig. 4). Damgaard stod for trykning, tegning af abonnement, modtagelse af bekendtgørelser mv., hvilket skete på bogtrykkeriet med samme adresse som Damgaards boghandel, Mellemdammen 16 (Grændsebladet 1. juli 1868, s. 4) (fig. 5) Der findes dog enkelte eksempler på, at Damgaard i et vist omfang virkede som redaktør, fx i polemikken om højskolen i Lustrup og i en kommentar til

Fig. 4.

14. juni 1916 indsattes i Grønnegade 8's facade denne mindetavle af marmor over Kinch. Mindetavlen blev opsat på initiativ af Ribe Turistforening med bidrag af stiftamtmand Stemmann, der sammen med købmand Termansen også havde forfattet mindetavlens indskription. Mindetavlen var den 13. i rækken som Ribe Turistforening fik sat op i Ribes gader siden 1901 (Mindetavler i Ribe). Foto: Camilla Post.

On the 14th of June 1916 this commemorative marble plaque was unveiled on the façade of Grønnegade 8. The plaque was the initiative of Ribe's tourist association with the assistance of diocesan administrator Stemmann, who also penned the inscription together with a merchant Termansen. The plaque was the 13th commemoration on the streets of Ribe initiated by the Tourist association and part of a campaign going back to 1901.

kejserens besøg i Skærbæk (Om højskolen i Lustrup: Grændsebladet 24. august 1868; Om kejserens besøg: Grændsebladet 5. september 1868). Avisen kunne bestilles hos Damgaard i Ribe, og udenbys kunne man få den på ethvert postkontor. Prisen per kvartal var 1 Rdl, hvortil skulle lægges 12 skilling i 'Bærepeng' indenbys.

Damgaards Trykkeri

Som tidligere nævnt kunne det have været Geleffs trykkeri som Kinch og Damgaard købte i Ribe i marts 1868 (Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 2. Række II. Bind 1890, s. 6-7). Damgaards Trykkeri må være blevet etableret i løbet af sen vinteren/foråret 1868, idet de første udgivelser fra trykkeriet udkom i forsommeren, før 1. juli 1868. Det er uvist, hvordan og hvornår de to mænd fik kontakt med hinanden, men anskaffelsen kan måske knyttes til Kinchs ønske om at få trykt og udgivet „Ribe Bys Historie og Beskrivelse indtil Reformationen“, der må have foreligget i færdig manuskriptform på dette tidspunkt.

Damgaard var udlært bogbinder og havde i starten af 1860'erne rejst i Tyskland og arbejdet som bogbindersvend (Dolleris 1912, s. 52). Damgaard aftjente sin værnepligt, netop som krigen brød ud i 1864, hvor han

avancerede fra underkorporal til sekundløjtnant. Efter krigen slog han sig ned i Ribe, hvor han i maj måned 1865 etablerede sin sortimentsboghandel på Mellemdammen (Nekrolog i Ribe Stiftstidende 3. oktober 1885; Dolleris 1912, s. 52-53). Ifølge folketællingen 1870 havde Damgaard på dette tidspunkt en bogbinderlærling, men det er usikkert om Damgaard stadig havde trykkeriet, for de bøger og hæfter, som Damgaard trykte, daterer sig kun til årene 1868 og 1869. Formentlig var bogtrykkeriet kun i funktion i et par år, mens selve boghandelen fortsatte også efter Damgaards død i 1885, idet hans enke Marie Sophie Eriksen 1. april 1886 solgte forretningen til Karl Kristensen i Draaby, der lod sin søn Niels Kristian Kristensen overtage 28. april 1886 (Dolleris 1912, s. 53).

I de 30 år Damgaard havde forretningen førte han papir-, musik- og galanterihandel,

Fig. 5.

Mellemdammen 16 efter Damgaards død, ca. 1920-30. Privat foto venligst udlånt af Peder Skovmose.

Mellemdammen 16 efter Damgaards death, ca. 1920-30.

bogbinderi samt trykkeri i en kort periode. Damgaards boghandel tilbød ikke kun trykning af forskelligt materiale, men også bogindbinding fx af salmebøger (Grændsebladet 1. juli 1868, s. 4). Derudover solgtes en del mindre skrifter, der på forskellig vis kredsede om det nordslesvigske spørgsmål, fx en sang med titlen „Artikel Fem eller Mikkel i Saxen“. Sangen blev solgt til fordel for betrængte sønderjyder og var del af en landsdækkende indsamlingskampagne i årene 1867-69 (V. Jessen 1901). En anden titel som Damgaard førte var „Sang for de danske Skytter“, som kostede 4 skilling, og som Geleff havde stået for trykningen af. Muligvis havde Damgaard også et andet sanghæfte til salg „Sange for slesvigske danskere“, som Geleff ligeledes havde stået for trykningen af i 1867 (Heimdal 1. marts 1867 s. 4; Grændsebladet 4. januar 1868, s. 4.; Grændsebladet 6. juli 1868; Grændsebladet 5. september 1867, s. 2). På sit eget trykkeri trykte Damgaard en anden skytterrelateret udgivelse „Sange for danske Vaabenbrødre“, som han udgav i 1868. Damgaard var som veteran sandsynligvis selv medlem af Det danske Vaabenbrødre Selskab.

Af bøger tilbød Damgaard fx Schubert's Verdens Atlas, en tysk læsebog for begyndere, Luthers katekismus samt andre

opbyggelige, kristelige værker. Herudover kunne man bl.a. også købe litografier med danske billeder, stentryk med Ribe i det 16. århundrede, papir, blæk, skrivematerialer, fotografialbum, rammer, rammelister, protokoller, rullegardiner på bestilling, lodsedler til idiotanstaltens industrilotteri, pap, skrivemapper, lommebøger, cigarfuteraler, punge, rejsetasker, syæsker og et fotografi af biskop Daugaard (der døde 5. januar 1867) (Heimdal 13. februar 1867, s. 4).

Kontakten mellem Kinch og Damgaard var etableret før Grændsebladet blev sat i trykken 1. juli 1868 med Kinch som redaktør, for i denne dags udgave af Grændsebladet annonceredes nemlig for udgivelsen af det første hæfte af Ribe Bys Historie og Beskrivelse indtil Reformationen (Grændsebladet 1. juli 1868, s. 4) (fig. 6). I alt udkom fire hæfter og hvert hæfte bestod af omkring 200 sider, der alle blev trykt af Damgaard og var i kommission hos G.E.C Gad i København. Det første hæfte udkom i foråret-forsommeren 1868, det andet i løbet af efteråret 1868 og det tredje hæfte udkom i 1869 – alle udgivet med støtte af det jydsk historisk-topografiske Selskab. Samarbejdet mellem de to mænd var måske primært opstået i forbindelse med Kinchs bog, og dermed bliver spørgsmålet om, hvorfor

de valgte at sætte Geleffs hedengangne Grændsebladet i trykken igen interessant.

For Damgaards del gav trykkerivirkomheden mulighed for ekstra indtægter og arbejde for fremme af idealistiske formål med det dansk-nationale og især skyttesagen som vigtigt omdrejningspunkt, hvilket Damgaards engagement i den lokale skyttesag

viser (fig. 7). Der var åbenbart interesse for Damgaards tilbud, for i efteråret ved Ribe Skytteforenings præmieskydning viste de unge skytter, hvad Damgaard i sommerens løb havde lært dem:

De forskellige Øvelser udførtes med megen Liv og Akkuratelse og gav et smukt Vidnesbyrd om den Iver og Ihærdighed, hvormed Løjtnant Damgaard i Sommerens Løb har ledet dem. (Heimdal 16. oktober 1867, forsiden)

Mens trykkeriet og udgivelsen af Grændsebladet for Damgaard var en mulig indtægtskilde og gav annonceplads, var der også i hans udgivelses- og boghandlervirksomhed samt skytte-engagementet åbenlyse elementer af nationale motiver, som kan forstås i lyset af det endnu uafklarede nordslesvigske spørgsmål, den moralske støtte til de dansksindede syd for den nye grænse og engagementet i indsamlingen for de flygtede sønderjyder, hvoraf mange opholdt sig i Ribe og omegn. Damgaards entusiasme virker dog ikke til at have været usædvanligt, da en stor del af Ribe-borgerne var engageret i den nationale sag på den ene eller anden måde på denne tid, men hvor skyttesagen forenede de fleste.

Det kunne være værd at overveje, om der bag relanceringen af Grændsebladet kunne have ligget en opfordring fra Nordisk

Samfund eller den lokale kreds. I de sparsomme arkivalier fra Nordisk Samfund på Rigsarkivet findes der ingen henvisninger eller omtaler af økonomisk støtte til Kinch og Grændsebladet. Det er uvist om Kinch blev aflønnet for sin redaktion, og om Damgaard fik løn for sin del. Også dengang var det dyrt at udgive aviser, og Grændsebladet måtte efter et kvartal stoppe pga. for få abonnenter (Grændsebladet 7. oktober 1868, forsiden). Da der ikke er bevaret arkivalier fra Ribe kreds af foreningen, forbliver de økonomiske aspekter uafklarede, men som Heimdal havde været det, er det muligt, at også Grændsebladet kunne have fungeret som Ribekredsens medlemsblad (Heimdal 23. december 1867), og at der kunne være blevet ydet en form for økonomisk støtte fra den lokale kreds, måske via medlemskontingentet. Ribekredsens af Nordisk Samfund var i henhold til antallet af medlemmer en af de største i landet, i november 1867 var der omkring 100 medlemmer, og et møde med foredrag kunne trække op til 140 tilhørere (Heimdal 5. november 1867, forsiden). Det var måske heller intet tilfælde, at Nordisk Samfunds Dr. Rosenberg den 30. juni 1868 var tilstede som taler ved det „Nordisk Folkemøde“, der blev afholdt i Ribe, netop aftenen før Grændsebladet i Kinchs redaktion udkom for første gang, den 1. juli? (Ribe Stiftstidende 27. juni 1868; Omtaler og referater af mødet i Ribe Stiftstidende 1. og 2. juli 1868, samt i Grændsebladet 1. og 2. juli 1868 s. 3.) (fig. 8).

Om Damgaard var grebet af skandinavismen er uvist, hans engagement i skyttesagen udelukker ganske vist ikke en skandinavistisk holdning, men gør det heller ikke mere sandsynligt, at han også nærrede skandinavistiske sympatier. Hvad der egentlig forenede Kinch og Damgaard i udgivelsen af Grændsebladet kan der være

flere bud på. Som udgangspunkt skabte samarbejdet vel muligheder for begge to på hver deres måde til at kunne realisere egne og fælles mål.

Kinch og Grændsebladet

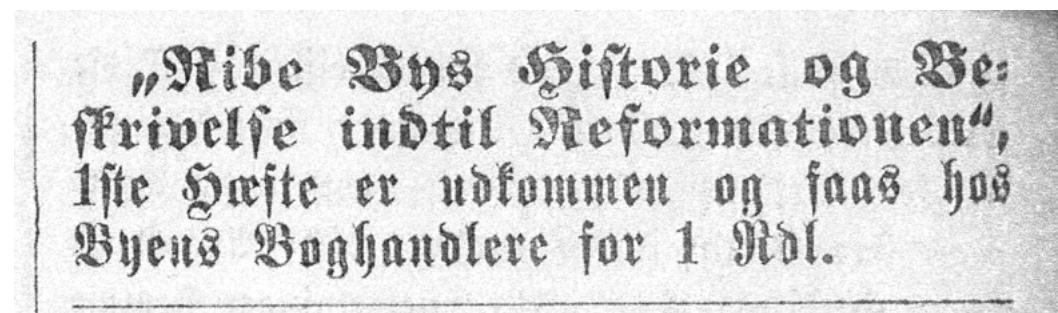
Kinchs formål med og motiver for at sætte Grændsebladet i trykken igen er ukendte, for der er ikke overleveret kildemateriale, som belyser Kinchs mulige motiver. Selvom Søllinge & Thomsen karakteriserer Grændsebladet som partipolitisk uafhængigt, kan man dog pga. avisens emnekreds og indhold se tydelige meningssammenfald med nationalliberalistiske holdninger og emner, som på trods af nederlaget i 1864 havde en grobund i dele af landets befolkning (Rerup 1989, s. 168-169). Som navnet indikerer, var den politiske gruppering både national og liberal, og den var også meget engageret i det nordslesvigske spørgsmål og skandinavismen, som havde været en indlejret del af tankegodset blandt de nationalliberale siden gruppens dannelse i 1840'erne (Bjørn 2003, s. 247-259). Grændsebladet var en del af denne nationalliberale meningsdannende ambition og informationsstrøm, som skulle formidles til et så stort publikum som muligt.

Kinchs avisudgivelse bliver dermed et spørgsmål om hans politiske holdninger og mulige politiske motiver. Ved en gennemgang af Kinchs biografi er det tydeligt, at det politiske arbejde fyldte en betragtelig del af hans liv. Fra 1858 til 1861 var Kinch indvalgt til Folketinget for Ribe Amts tredje kreds og var i 1868 valgmand til Landstingsvalget i kredsens (Grændsebladet 30. august 1868). I to lange perioder sad han i byrådet: 1861-1873 og 1879-1885; han var medlem af skolekommissionen (og også

Fig. 6.

Annonce i Grændsebladet for 1. hæfte af „Ribe Bys Beskrivelse og Historie indtil Reformationen“. De første to hæfter udkom i 1868, mens det tredje hæfte udkom i 1869. I 1880 og 1884 udgav Kinch hæfterne om tiden fra reformationen til enevælden (1536-1660) trykt i Odder hos K. Bønnelycke. Denne gang med understøttelse af Statskassen, Ribe By og selvfølgelig det jydsk historisk-topografiske Selskab.

An advertise from Grændsebladet for the first volume of „The history and description of Ribe until the Reformation“. The first two volumes were published in 1868, whilst the third volume came out in 1869. Kinch published further volumes in 1880 and 1884 on the period from the Reformation to Absolutism (1536-1660) printed in Odder by K. Bønnelycke. These volumes were supported by the state, the town of Ribe and of course The historical-typographic society of Jutland.

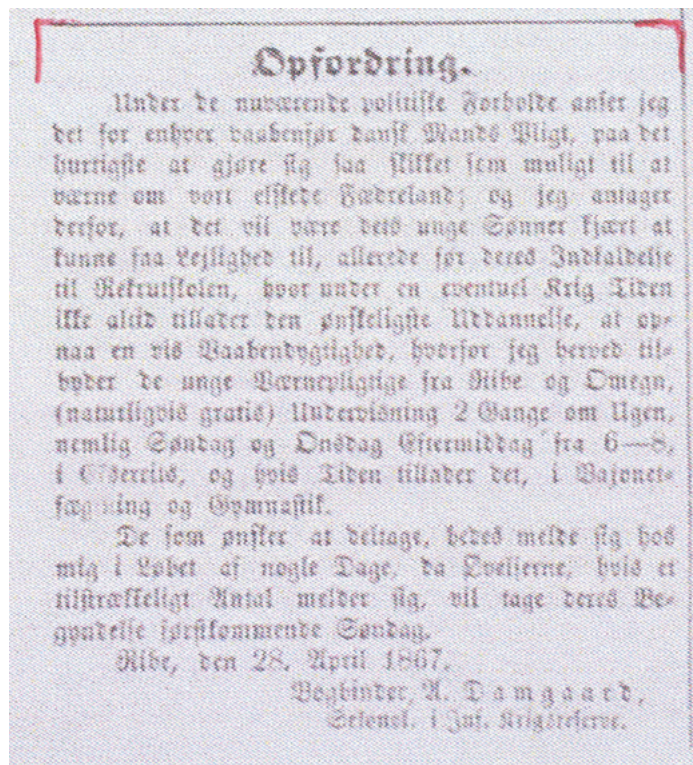

Fig. 7.

Damgaards annonce om eksercits og våbentræning i Heimdal 30. april 1867.

Advertisement by Damgaard announcing weapon training and drills at Heimdal on the 30th of April 1867.

Fig. 8.

Announce i Ribe Stiftstidende 27. juni 1868 om Nordisk Folkemøde på Grejsens Hotel. Dr. Rosenberg var en af stifterne af Nordisk Samfund i København i 1865. Dr. Rosenberg var en utrættelig ildsjæl, som via utallige rejser rundt i landet holdt møder om den nordiske sag og skandinavismen. Skandinavismen som politisk bevægelse opstod i 1830'erne og fik en kort opblomstring i årene mellem 1865 og 1870. Foreningen forsøgte fx flere gange at opstille skandinavisk sindede mænd til folketinget og landstinget rundt om i landet (også i Ribe), tilsyneladende uden større held. Foto: Camilla Post.

An advertisement in Ribe Stiftstidende from the 27th of June 1868 for the Nordic Peoples meeting at Grejsens Hotel. Dr. Rosenberg was one of the founders of the Nordic Society in Copenhagen in 1865. Dr. Rosenberg was a tireless enthusiast who disseminated and pushed forward the Nordic cause and Scandinavianism with his innumerable talks the length and breath of the country. Scandinavianism as a political movement began in the 1830's and experienced a brief revival between 1865-1870. The association put forward a number of scandinavian minded candidates for election to the Upper and Lower chambers of the Danish parliament on numerous occasions all over the country (also in Ribe), without any apparent success.

formand for denne i en årrække) og af Ribe Amts Skoleraad i årene 1864-1873 samt 1880-1888 (Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 2. Række II. Bind 1890, s. 3-5). Kinchs offentlige politiske virke var både lokalt, regionalt og nationalt forankret med skolesagen som et tydeligt omdrejningspunkt, hvilket vel pga. hans profession som lærer ikke virker synderligt overraskende.

Kinch blev indvalgt til Folketinget for Ribe Amts 3. Valgkreds i valget den 14. juni 1858 med 124 stemmer mod grosserer Puggaards 120 stemmer. Ifølge Nordengaard placerede Kinch sig politisk mellem højre og centrum, dvs. meget tæt på de nationalliberale (Nordengaard 1949, s. 236). At Kinch i 1868 endnu holdt sig til sine nationalliberale holdninger, kan Grændsebladet måske være det bedste eksempel på. At

Nordisk Folkemøde

vil blive holdt Tirsdagen den 30te Juni, Kl. 4½ Efterm., i Ribe i Gjæstgiver Greisens Lokale. Dr. Rosenberg fra Kjøbenhavn vil være tilstede for at gjøre Rede for Nordisk Samfunds Formaal og Virksomhed. Efter Mødet vil der blive arrangeret en Sexa. [3,3]

Kinch genoptog udgivelsen af Grændsebladet med en stor del af det samme indhold, som Geleff havde, kan være et af de væsentligste vidnesbyrd om Kinchs begejstring for det skandinavistiske og nationale i anden halvdel af 1860'erne.

Det er ud fra Kinchs spredte udtalelser i folketingssessionerne i årene 1858-1861 vanskeligt at spore udtalte skandinavistiske tanker, da han i de tre folketingssessionerne mest udtalte sig i spørgsmål angående skole- og lærervirksomhed, eller når sagen angik købstædernes forhold. Der er dog een interessant udtalelse, som knytter sig til en diskussion om undervisning i de nordiske sprog ved de højere læreanstalter. I den 12. sessions 23. møde torsdag 1. november 1860 argumenterer Kinch for det nyttige i at have svenskundervisning ved de lærde skoler (Rigsdagstidende 1860 nr. 76-77, 22. og 23. møde sp. 1191-1194). Uden at finde en uddybning nødvendigt mente Kinch „at det er saa ønskeligt, at Kjendskabet til dette Sprog bliver almindeligt, at det ikke kan være Andet end hensigtsmæssigt, at der gives Enhver i de høiere Skoler Leilighed dertil.“

„Hvad jeg derimod anseer for vigtigt med Hensyn til Kjendskab til Islandsk, det er,

at vi derved ligesom lære os selv at kjende, idet i paa en Maade see os selv i Barndomsalderen. Jeg anseer altsaa Kjendskab til Islandsk for at være gavnlig, men det er et vanskeligt Sprog, ...“ (Rigsdagstidende 1860 nr. 76, 22. møde, sp. 1191-1192)

Bekymringer fremsat i forhandlingerne om, at undervisning i svensk ville påvirke modersmålets (dvs. dansk) renhed, fejrer Kinch til side med et pædagogisk argument, da han mener, at det har en pædagogisk fordel for disciplene, at man begynder med det lette og nære, som fx svensk og tysk, for derefter gradvist at hæve sværhedsgraden. Kinchs personlige og professionelle mening om det nordiske sproglige indslag i en uddannelses- og dannelsekontekst er således positive, men altså stærkt præget af en saglig vurdering blandet med afpassede personlige meningstilkendegivelser, som støtter sig til hans pædagogiske argument, hvorved Kinchs personlige mening fortaber sig lidt i udtalelsen. I denne sammenhæng er det også interessant, at Kinchs sproghistoriske perspektiv på islandsk rummede en bagvedliggende ide om islandsk, der sproghistorisk var knyttet til det danske og dermed til en dansk identitet. Dette kunne være et af de bedste eksempler på Kinchs udtalte holdning til det skandinaviske.

Kinchs sympati for det skandinaviske og nordiske kunne dog være blevet etableret på et tidligere tidspunkt. Kinch studerede nemlig ved universitetet i København i årene mellem 1835 og 1844, fra 1841 som alumne på Ehlers Kollegium (Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 2. Række II. Bind 1890, s. 2-3), og det var netop i årene fra slutningen af 1830'erne til ind i 1840'erne, at den politiske nationalliberalisme begyndte at få luft under vingerne, samtidigt med at den politiske skandinavisme udviklede sig og især fandt genklang blandt studenter i København, således måske også hos Kinch? (Bjørn 2003 s. 249-259).

At Kinch med udgivelsen af Grændsebladet skabte en forbindelse og fornemmelse af kontinuitet mellem 1840'ernes og 1860'ernes skandinavisme var ikke usædvanligt, det gjorde også Uge-blade til Menigmand, der fungerede som både nationalt og regionalt talerør for Nordisk Samfund i København. Men det giver mulighed for at overveje, hvilke formål Kinch havde med udgivelsen af Grændsebladet – om Grændsebladets skandinaviske fremtidsdrømme også var Kinchs? Om Kinch ville have engageret sig i Grændsebladet, hvis han ikke delte avisens synspunkter og interesser for det dansknationale og skandinavistiske, er måske mindre sandsynligt, hvis man antager, at en redaktørs engagement i en avis ofte er både personligt og professionelt. Man kan mene, at redaktionen af Grændsebladet ikke virkede til at have været specielt politisk konfliktfyldt for Kinch, idet han i de få tilfælde, hvor han kommenterede begivenheder eller indlæg, kunne argumentere for sine meninger og disponeringer i avisen, fx i sin omtale af en nydannet brugsforening i Vestjylland og en tilsvarende om brugsforeningsbevægelsens centrum for oplysning i Rochdale England,

hvor hans liberale meninger og oplysnings-tanker blev luftet i avisens spalter (Grændsebladet 27. juli 1868, s. 3, Grændsebladet 5. oktober 1868, s. 3-4; Korsgaard 1997, s. 251). Kinchs personlige engagement kan måske også ses afspejlet i de mange notitser og beretninger, som han formentligt selv producerede størstedelen af, fx fra møder i Nordisk Samfund, fra dyrskuet i Ribe, om oprettelsen af en folkehøjskole i Lustrup og om forberedelserne til valg og beretninger fra valgmøder i sensommeren 1868.

Overvejer man den ekstra arbejdsbyrde som udgivelsen unægteligt betød for Kinch, ikke kun i form af personlig tilstedeværelse ved diverse arrangementer, men også i form af gennemlæsning og klip fra andre aviser, efterlader det unægteligt indtrykket af en ambitiøs og omhyggelig redaktør, som med Grændsebladet måske ønskede at skabe et lokalt forankret, troværdigt og national-liberalt modspil til den konservative Ribe Stiftstidende.

Med udgivelsen af Grændsebladet fremmede Kinch mere opinion og oplysning, ikke kun om og i Ribe og egnen omkring, men også fordi nogle af avisens emner afveg fra de i Ribe Stiftstidende, med emner som skandinavisme, foreningslivet og højskole-bevægelsen. Kinchs udgivelse af Grændsebladet kan også forstås i lyset af datidens nationalliberale oplysningstanker, som med dannelsen af „Udvalget for Folkeoplysningens Fremme“ i 1866 fik en konkret udformning i form af en udgivelsesplan med kulturel og historisk fokus. Udvalget udsprang af „Den danske Folkeforening“ en nationalliberal politisk forening, som eksisterede i årene 1865-1872. Målet var at udbrede en nationalliberal danneskultur til hele landet med såkaldte „kulturpionerer“ og brobyggere som formidlende

led, og heri havde udvalgets udgivelse af bøger til fremme af alle samfundslags oplysning en vigtig rolle. Rent faktisk overtog staten støtten til udgivelsesvirksomheden efter Den danske Folkeforening blev opløst i 1872 (Banke 1929, s. 9ff).

Disse brobyggere skulle især sprede og formidle ideen om den nationale bevidsthed og arbejde for, at „Samfundslivet og Statslivet kan blive gennemtrængt af den nationale Aand og Bevidsthed“. Selvom de nationalliberale gik i opløsning som politisk bevægelse, fortsatte Udvalget for Folkeoplysningens Fremme et stykke ind i 1900-tallet med udgivelser af en lang række bøger med historiske emner, naturskildringer mm. (Korsgaard 1997, s. 211-212). Det er ikke utænkeligt, at Grændsebladet dermed også tjente til at opfylde Kinchs vision om oplysning og spredning af den nationale bevidsthed til Ribe og omegn. Som lærer var han en oplagt og ideel kulturel pioner og brobygger, der kunne forklare og ved ordets magt virke til at sprede det nationalliberale lys til almuen.

Kinchs kulturelle kolonisering

I et større perspektiv kan man opfatte Kinch som en mand, der med sin alsidige virksomhed bidrog på ganske mange områder til den kulturelle kolonisering af Ribe i anden halvdel af 1800-tallet. Udgivelsen af Grændsebladet udgjorde en lille parentes i Kinchs kulturelle og politiske virke, som strakte sig over mere end 40 år med udgangspunkt i Ribe. Hans historiske engagement, der strakte sig fra forenings- og museumsaktiviteter bidrog til, at kulturlivet i Ribe blev udviklet og fornyet: Lokalt med medlemskabet af Den danske Forening, en kulturel/historisk klub, der blev dannet i 1853 af lærere ved

Katedralskolen, og som Kinch var formand for (Rosenstand 1955, s. 557); men ikke mindst i hans medvirken i dannelsen af Det antikvariske Selskab og grundlæggelsen af Den antikvariske Samling, der blev det første provinsmuseum i Danmark, samt forvaltningen af samlingen, som Kinch stod for i en længere årrække fra stiftelsen i 1855 og næsten indtil sin død 1888 (Eskildsen 2010, s. 293-294; Rosenstand 1955, s. 557-558). Desuden er det også værd at nævne Kinchs involvering i bestyrelsesarbejdet i det jydsk historisk-topografiske Selskab, samt naturligvis hans omfattende historiske forsknings- og forfattervirksomhed, hvoraf en stor del havde Ribe som omdrejningspunkt. Og sidst men ikke mindst Kinchs politiske virksomhed, som nok ikke kan forstås fuldt ud uden hans stærke kulturelle og historiske engagement, for Kinchs deltagelse i den kulturelle udvikling af og i Ribe spejlede sig i tidens nationale opdrift i kølvandet på 1864 (fig. 9) og ikke mindst i nationalliberale oplysningsideer om den danske nationale kultur og ånd.

Kinchs virke kunne tjene som et lysende eksempel på det, Uffe Østergaard kalder for den kulturelle kolonisering af Jylland, som tog fart efter 1864, hvor den nationale opdrift og samlingsbevægelse var med til at skabe og fremme ideen om en kulturel enhed og identitet, en identitet med historiske rødder, der blev plantet i en national ramme. Med til at fremme denne enhed gennem øget kommunikation var naturligvis den tids massemedie, aviserne. Som formidler af begivenheder, tanker og ideer kunne de tjene til at fremme ideer om kulturel nationalisme og politisk enhed, der fik yderligere kraft efter tabet af Slesvig, for hvad udadtil var tabt, skulle nu indad vindes (Østergaard 1994, s. 15).

Fig. 9.

Den såkaldte 'gidseltagning' af en række fremstående Ribe-borgere, bla. borgmester og byråd (Kinch er markeret med rød cirkel), i maj 1864 til fæstningen i Rendsborg betød, at Kinch på egen krop mærkede og mødte krigen (Helms 1904; Nielsen 2014). Måske det også bidrog til Kinchs nationale og skandinavistiske holdninger? (Foto på Sydvestjyske Museer).

The so-called 'hostage crisis' where a number of prominent Ribe citizens, such as the mayor and town councillors (including Kinch) amongst others, were taken to the fortress of Rensborg in May 1864; meant that Kinch had a first hand experience of the war (Helms 1904; Nielsen 2014). Could this have contributed to his nationalist and scandinavian opinions?

Grændsebladet blev måske også sat i verden for at kolonisere Ribe og grænselandet med lokale og nationale nyheder, med klip fra københavnske aviser, der bragte hovedstaden ud på geesten og derved gjorde landet mindre. Grændsebladet kan forstås som et forsøg på et nationalliberalt oplysningsmanifest. Set under et kan Kinchs mange aktiviteter fint passe ind i ideer om åndelig, kulturel og historisk kolonisering af Jylland, hvor Ribe og Jylland blev yderligere knyttet til resten af landet. Lokalt og nationalt blev forenet i ideen om en historisk sammenhæng og identitet, og medvirkede til at binde forestillingen om folket sammen i en kulturel og politisk enhed, nationalstaten. Grændsebladet var med til at gøre det nationale synligt og konkret ved at omtale og beskrive det i en lokal og national ramme, og på den måde vævede Grændsebladsengagementet sig sammen med ideer om national dannelse og Kinchs historiske forståelse, hvor begivenheder og forhold blev forstået som led i en historisk proces, og hvor fortiden blev brugt til at begrunde og forstå den nationale og kulturelle egenart – hvilket er helt i tråd med europæisk historisk tænkning i en stor del af 1800-tallet (Jensen 1995, s. 140). Ligesom

lærerkollegaen N.C. Riis fik også Kinch, omend mere kortvarigt, prøvet kræfter med redaktørarbejdet og realiserede på den måde måske et ønske om at præge og skabe ikke kun for andre, men måske også for sig selv (Nielsen 1980, s. 19).

Arkivalier

Statens Avissamling: Heimdal, Grændsebladet, Ugeblade til Menigmand.

Ribe Byhistoriske Arkiv: Ribe Stiftstidende (mikrofilm); Udklipsmappe: Mindetavler, mindsten og skulpturer.

Ribe Byhistoriske Arkiv. Uden år: Mindetavler i Ribe, hæfte i udklipsmappen „Mindetavler, mindsten og skulpturer“.

Rigsarkivet: Nordisk Samfunds arkiv.

Litteratur

Banke, Jørgen: *Folkebibliotekernes Historie i Danmark indtil Aar 1920*, København 1929.

Bertolt, Oluf: *Pionerer. Mændene fra halvfjerdsernes Arbejderbevægelse*, København 1938.

Bjørn, Claus: Fra reaktion til grundlov 1800-1850, i: *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* (red. Olaf Olsen) bind 12, København 2004.

Dolleris, Andreas: *Danmarks Boghandlere 1837-92. en personhistorisk Haandbog*, Odense 1912.

Eskildsen, Karsten: Selskaber og foreninger, i: *Ribe bys historie 3* (red. Søren Bitsch Christensen), 2010.

Jensen, Eric Bernard: *Historisme, i: Humanistisk Videnskabsteori* (red. Finn Collin mfl.), København 1995.

Helms, J.: Oplevelser i Ribe under Krigen 1864, *Fra Ribe Amt 1904*, s. 1-36.

Hvidt, Kristian: Det folkelige gennembrud 1850-1900, i: *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* (red. Olaf Olsen) bind 11, København 2004.

Korsgaard, Ove: *Kampen om lyset. Dansk voksenoplysning gennem 500 år*, Århus 1997.

Nielsen, Aage: *Pressens udvikling i Ribe Amt*, Esbjerg 1980.

Nielsen, Karen Jermiin: Ribe en besat by i 1864, i: *Levende viden. Kulturhistorisk Årbog for Esbjerg-Ribe-Fanø området 2*, 2014, s. 56-65.

Nordengaard, J.P.: *Valgene til Rigsdagen i 100 Aar. En historisk-statistisk Fremstilling*, Roskilde 1949.

Rerup, Lorenz: Tiden 1864-1914, i: *Danmarkshistorie* (red. Søren Mørch) bind 6, København 1989.

Rosenstand, K. H. 1952-55: Provinsens ældste Museum. *Fra Ribe Amt 1952-55*, s. 557-566

Rigsdagstidende 10.-12. session 1858-1861.

Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 1866-67.

Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 2. Række II Bind 1889-1890.

Søllinge & Thomsen, Jette D. & Niels Thomsen: *De danske Aviser 1634-1984*, 1988-1991.

v. Jessen, Franz: *Haandbog over det nordslesviske Spørgsmaal. Dokumenter, Aktstykker, Kort og statistiske Oplysninger vedrørende Sønderjylland*, 1901.

Østergaard, Uffe: Norden – europæisk eller nordisk? i: *Den jyske historiker* 69-70, 1994, s. 7-37.

Summary

Kinch and „Grændsebladet“ – Kinch's cultural colonization

In 1868, the school teacher J.F. Kinch together with a local printer and bookshop owner A. Damgaard, began republishing a newspaper called Grændsebladet in Ribe, that had previously been published

and edited by Paul J. Geleff in January the same year. Geleff had left the town in late Winter/early Spring 1868 possibly following a charge of fraud in connection with the financial administration of a local association. Geleff later tried to establish other newspapers in the vicinity of Copenhagen, all of which shared a similar Scandinavian and nationalist profile. At the beginning of the 1870's Geleff got involved as an agitator and publisher (together with Harald Brix) in the early socialist movement close to Louis Pio.

Kinch and Damgaard republished the newspaper on the 1st of July 1868 with the same layout and political ideas from Geleff's January editions of the newspaper of the same name. The Scandinavian and nationalist profile of the newspaper resembles contemporary political ideas within the nationalliberal political group - a political group which Kinch belonged to during his time as an elected member to the Danish parliament 1858-61. In the aftermath of 1864 and the military defeat to Prussia, a wave of nationalist feeling gripped Denmark and Kinch and Damgaard were certainly not unaffected by the immediate threat just south of Ribe. Damgaard engaged himself in the local rifle club with weapons and physical drilling exercises of patriotic young men, but he also engaged in the printing of nationalist themed leaflets and songs, whilst working for the conveyance of nationalistic ideas through Grændsebladet. Kinch on the other hand used the pen as his sword in the nationalist and prevailing anti-german atmosphere, by editing Grændsebladet.

The cooperation between Damgaard and Kinch was initiated at some point before the 1st of July 1868 because Damgaard

printed the first booklets of Kinch's history of Ribe („Ribe Bys Beskrivelse og Historie indtil Reformationen”) at some point before Grændsebladet reappeared on the 1st of July. Kinch and Damgaard's motives for republishing the newspaper remain obscure, but were probably linked to the anti-german and pro-scandinavian ideals of the day, which would explain the unaltered layout and content of Grændsebladet from Geleff's days as editor and publisher. On the whole Kinch's entire involvement in the political and cultural life in Ribe may emphasize his genuine ambitions for cultural colonization, a national enlightenment and a general reawakening of the Danish people. Perhaps Grændsebladet gave Kinch the possibility to spread his national liberal ideas and thereby hoped to strengthen and contribute to the cultural unification of Denmark. With Grændsebladet Kinch took the opportunity to influence and contribute to the national (and Scandinavian) education of the people. Even though the newspaper production had to stop after only 3 months, it still stands as a representative example of the ideas and feelings circulating in Denmark during the central years between 1864 and 1870, at a time of national hope and despair.

Camilla Post

Cand. Mag. middelalderarkæologi,
stud. mag. vuxenpedagogik.

Fregatten 66, 67300 Karleby, Finland
clilleskat@gmail.com

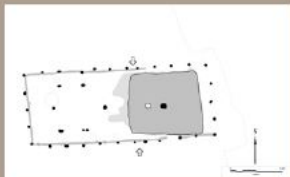
BYMÅRSK OG GEEST

Sydvestjyske bådgrave

Bronzealderbønder
i det sydjyske indland

Vestervang ved Vejen

Franske forbindelser

Sønderskov

Kinch og Grandsebladet

